

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΩΝΤΑΣ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ [1951-2001] ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Δαλάκης Νίκος¹, Κουρκουρίδης Δημήτρης^{1*}, Λαφαζάνη Πέρυ², Μυρίδης Μύρων³,
Τσαμπούρης Ιωάννης¹ και Χριστοδούλου Αναστασία¹

¹ Υποψήφιοι Διδάκτορες Α.Π.Θ., ²Επίκουρη καθηγήτρια Α.Π.Θ., ³Καθηγητής Α.Π.Θ.
Πολυτεχνική σχολή Α.Π.Θ. - Τομέας Κτηματολογίου, Φωτογραμμετρίας & Χαρτογραφίας
Θυρίδα Α.Π.Θ. 439, 54124 Θεσσαλονίκη, e-mail:kourkouridis@yahoo.gr

Περίληψη

Στην μεταπολεμική Ελλάδα έχουν λάβει χώρα ραγδαίες δημογραφικές αλλαγές, στις οποίες συνέβαλαν το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης (αστυφιλία και επανακατοίκηση της υπαίθρου), αλλά και της εξωτερικής όπου η Ελλάδα έχει μετατραπεί τα τελευταία χρόνια από χώρα εξόδου, που ήταν παραδοσιακά (δεκαετία 61-71), σε προορισμό μετανάστευσης. Πέρα από τη δομή των ελληνικών δημογραφικών χαρακτηριστικών, σε αυτήν τη περίοδο έχουν αλλάξει αρκετές φορές τα όρια των διοικητικών ενότητων με αποκορύφωμα την υπό θεσμοθέτηση της νέα διοικητικής αρχιτεκτονικής του "Καλλικράτη", μόλις μετά από έντεκα χρόνια λειτουργίας του έως σήμερα (2010) διοικητικού συστήματος του "Καποδίστρια"(1998). Οι αλλαγές αυτές στη διοικητική δομή και στα δημογραφικά δρώμενα αποτελούν «εμπόδιο», για τους μελετητές του χώρου, για τους λαμβάνοντες αποφάσεις (κεντρική διοίκηση/τοπική αυτοδιοίκηση) καθώς και γι' αυτούς που συμβάλλουν έμμεσα στις επιλογές και την λήψη αποφάσεων (σύμβουλοι). Η εργασία επιχειρεί να απαντήσει στα παραπάνω ζητήματα, προσπαθώντας να ανιχνεύσει την ελληνική πληθυσμιακή συμπεριφορά, εστιάζοντας σε μια ιδιαίτερη γεωγραφικά και δημογραφικά Περιφέρεια, όπως είναι αυτή της Ηπείρου. Η μελέτη διαρθρώνεται σε δύο επίπεδα. Στο επίπεδο της διαχρονικής καταγραφής των σχετικών πληροφοριών και σε αυτό της χαρτογραφικής απόδοσης, δηλαδή της δημιουργίας δημογραφικών θεματικών χαρτών.

MAPPING THE POST-WAR DEMOGRAPHIC COMPORIMENT OF GREECE THE CASE OF THE REGION OF EPIRUS

Dalakis Nikos¹, Kourkouridis Dimitris^{1*}, Lafazani Pery², Myridis Myron³,
Tsampouris Yiannis¹ and Christodoulou Anastasia¹

¹ PhD Candidates A.U.Th., ²Assistant Professor A.U.Th., ³Professor A.U.Th.,
Faculty of Engineering. A.U.Th – Department of Cartography
University Box. 439, GR 541 24 Thessaloniki, e-mail:kourkouridis@yahoo.gr

Abstract

Rapid demographic changes have taken place in postwar Greece. These changes contributed to the phenomenon of internal migration (urbanism and re-inhabitation of the rural space) and immigration, so in recent years Greece has been transformed from a country of exit into an emigration destination. Apart from the structure of the Greek population characteristics, in this period there have been several changes over the administrative units. The latest reformation is the new administrative structure called "Kallikrates", just eleven years after the operation of the "Kapodistrias" administrative system (1998). These two above changes are an 'obstacle' for planners, decision makers (central government / local government) and those who affect indirectly to the choices and decisions (consultants). This paper attempts to look into these matters, trying to trace the Greek population behavior, limited to the geographical area of the region of Epirus which is a geographically and demographically special region. The study is divided into two levels. One is the longitudinal recording of the related data and the other is the cartographic visualization of the data, that is the creation of the demographic maps.

Λέξεις Κλειδιά: Δημογραφικός Απολογισμός, Χαρτογραφική Απεικόνιση, Περιφέρεια Ηπείρου
Key words: Demographic report, Mapping, Epirus Region

1. Εισαγωγή

Η διερεύνηση των αιτιών και των παραμέτρων που επηρεάζουν τη πληθυσμιακή συμπεριφορά είναι πολύ σημαντική και απαιτεί ιδιαίτερες προσεγγίσεις. Η εργασία επιχειρεί μια μεθοδολογία, που καταγράφει συστηματικά, αυτοματοποιημένα και διαχρονικά την εξέλιξη αυτών των πληθυσμιακών μεγεθών συναρτώντας τα και με μερικές ειδικές γεωγραφικές παραμέτρους, όπως το ανάγλυφο και η αστικότητα, με στόχο να δοθεί μέσα από χαρτογραφικές τεχνικές το «ανάγλυφο» αυτής της συμπεριφοράς και ο «δυναμισμός» της, προσπαθώντας επιπλέον να ταξινομηθεί στην προοπτική μιας περισσότερο διαφοροποιημένης ανάγνωσης του χώρου, καταλληλότερης προφανώς για τον σχεδιασμό του. (Μυρίδης κ.α., 2000).

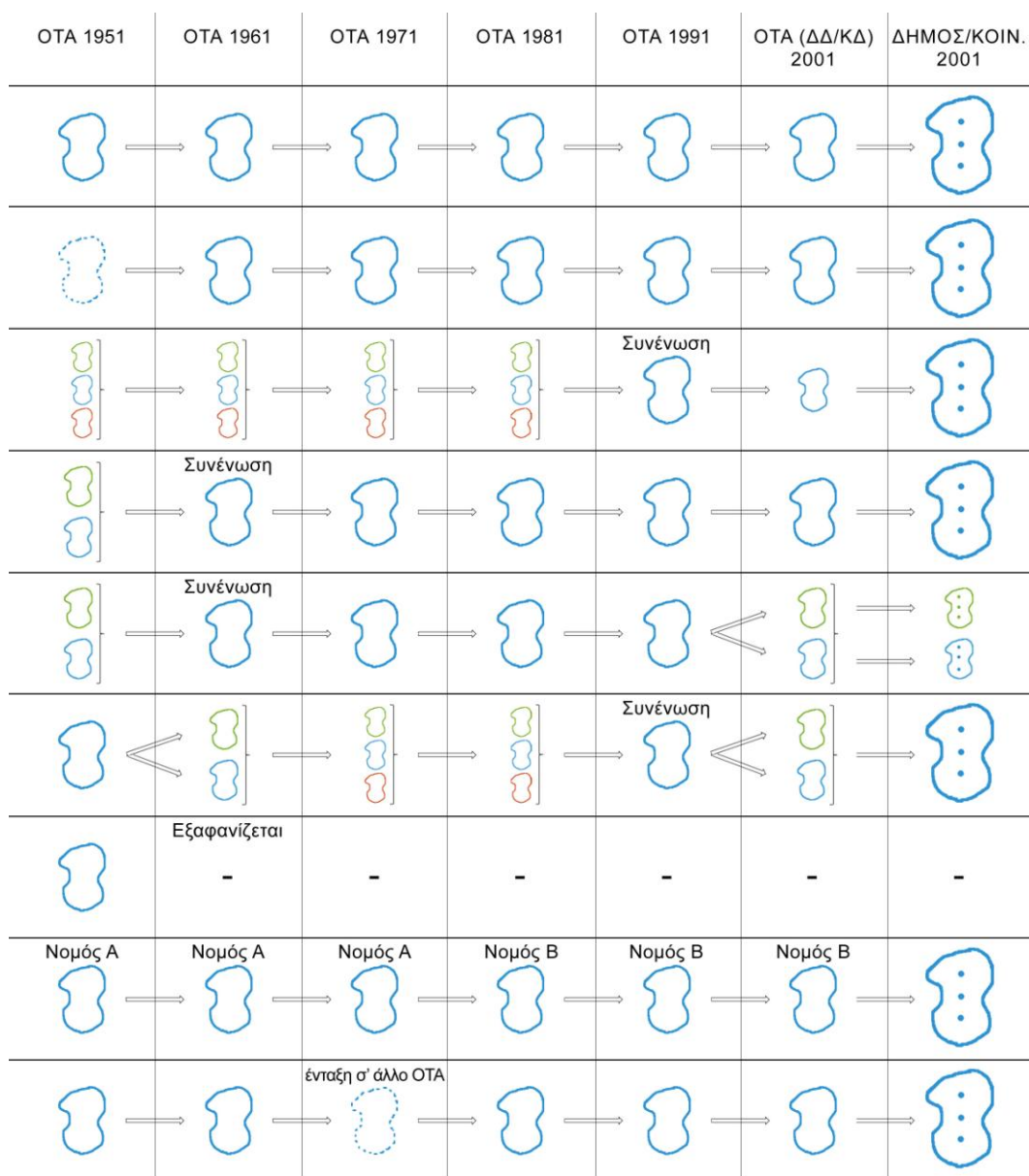
Η έρευνα που γίνεται στον Τομέα Κτηματολογίου – Φωτογραμμετρίας - Χαρτογραφίας, έχει χώρο αναφοράς το σύνολο της ελληνικής επικράτειας, αλλά για την οικονομία της παρουσίασης σ' αυτήν την εργασία, περιοριζόμαστε στην Περιφέρεια Ηπείρου, η οποία παρουσιάζει σημαντικές ιδιαιτερότητες εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης, της μορφολογίας της και της ιστορίας της.

2. Μεθοδολογία

Η βασική ιδέα της μεθοδολογίας είναι η διαχρονική καταγραφή των διοικητικών και πληθυσμιακών εξελίξεων, έτσι ώστε τα δεδομένα να οργανώνονται σύμφωνα με τις διοικητικές ανακατατάξεις (Καλλικράτης) και παράλληλα να έχουν δυναμικό χαρακτήρα.

Με το δεδομένο ότι κάθε ΟΤΑ είναι ένα πολύγωνο στο χωρικό επίπεδο μιας περιφέρειας, και έχοντας ως αναφορά τη χωρική κατάσταση του 2001 (ή του Καλλικράτη, 2011), «πηγαίνοντας προς τα πίσω», δηλαδή προς το 1951, βλέπουμε (με τη βοήθεια των απογραφών) τη διοικητική και χωρική εξέλιξή του.

Έτσι υφίστανται διάφορες περιπτώσεις που απεικονίζονται στο διπλανό σχήμα, όπως η συνεχής διαχρονική παρουσία ενός ΟΤΑ, η εξαφάνιση ενός ΟΤΑ για μια ή παραπάνω απογραφές και επανεμφάνιση του, η μόνιμη εξαφάνιση του, η συνένωση δύο και παραπάνω ΟΤΑ, ο

Σχήμα 1. Διαφορετικοί τύποι εξέλιξης των Ο.Τ.Α. της Ελλάδας

διαχωρισμός ενός ΟΤΑ σε δύο ή παραπάνω ΟΤΑ και τέλος η περίπτωση ΟΤΑ που "μετακινήθηκε" σε όμορο νομό. Αποτέλεσμα της παραπάνω διαδικασίας, είναι ένας πίνακας με όλους τους ΟΤΑ της Περιφέρειας Ηπείρου 2001 - 1951 που περιγράφει τη διοικητική εξέλιξη των Ο.Τ.Α. στη μεταπολεμική περίοδο «ανηγμένη» σε αυτή του 2001.

Ο πίνακας αυτός δίνει ποσοτικές και ποιοτικές πληροφορίες του έτους απογραφής για τους ΟΤΑ που υπήρχαν ως αυθύπαρκτες διοικητικές οντότητες και εξακολούθησαν έτσι έως και το 2001, καθώς και γι' αυτούς που η διοικητική τους εξέλιξη μέχρι το 2001 δεν παραμένει σταθερή, αλλά εμφανίζονται με νέα μορφή ως τμήματα νέων ή παλαιών ΟΤΑ, όπως οι τελευταίοι φαίνονται στην απογραφή του 2001.

Όμως θα ήταν ίσως περιοριστική και εν τέλει ελλιπής μια ομαδική και αδιαβάθμητη προσέγγιση του προβλήματος, αν παρέμενε στην απλή, διαχρονική μελέτη και παρουσίαση του συνόλου των ΟΤΑ της μελέτης. Έτσι αποφασίστηκε η διαφοροποιημένη οργάνωσή τους σύμφωνα με μια ποσοτικοποιοτική ταξινόμηση των ΟΤΑ που προέκυπτε ουσιαστικά από τη διαχρονική τους παρατήρηση.

Η ταξινόμηση αυτή έδωσε έντεκα (11) διαφορετικές ομάδες συμπεριφοράς ως προς την αύξηση ή τη μείωση του πληθυσμού τους ανά δεκαετία, και τη σύγκριση κάθε δεκαετίας ως προς την επομένη (Kaysner and Thompson, 1963):

Πίνακας 1. Η οργάνωση των κατηγοριών (11) εξέλιξης του πληθυσμού

A	Συνεχείς σοβαρές μειώσεις	Z	Αυξήσεις κατώτερες των μειώσεων
B	Αυξανόμενες μειώσεις	H	Επιβραδυνόμενες αυξήσεις
Γ	Επιβραδυνόμενες μειώσεις	Θ	Αυξανόμενες αυξήσεις
Δ	Μειώσεις που υπερβαίνουν τις αυξήσεις	I	Σοβαρές αυξήσεις που επιβραδύνονται
E	Μειώσεις κατώτερες των αυξήσεων	K	Σοβαρές αυξήσεις που επιταχύνονται
ΣΤ	Αυξήσεις που υπερβαίνουν τις μειώσεις		

Οι προκύπτουσες μεταβολές αντανακλούν την πορεία των ΟΤΑ του 2001 από το 1951 έως και το 2001, όσον αφορά τον πληθυσμό τους, την έκτασή τους, την αστικότητα τους, τη μορφολογία τους, τα υψόμετά τους. Οι πληθυσμιακές αυξομειώσεις κάθε δεκαετίας κατηγοριοποιούνται σε 11 ομάδες για όλους τους ΟΤΑ της Ηπείρου. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η μέθοδος κατηγοριοποίησης των ΟΤΑ.

Η ανάλυση έχει κυρίως δυναμικό χαρακτήρα καθώς οι δείκτες που χρησιμοποιούνται είναι σε σημαντικό βαθμό ρυθμοί μεταβολής (51'-61...91'-01') που περιγράφουν την εξέλιξη και τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Επίσης παρουσιάζονται και ορισμένα βασικά δεδομένα με στατικό χαρακτήρα, έτσι ώστε ο αναγνώστης να λάβει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τις χωρικές ανισότητες και συγκεντρώσεις-πολικότητες της περιφέρειας.

Πίνακας 2. Αυξομειώσεις των δεκαετιών 1961-1971 και 1971-1981

% Μειώσεις 61-71 MT ₂	% Μειώσεις 71-81 MT ₃	ΔΤ = MT ₂ - MT ₃	Πίνακες
MT ₂ > 10%	MT ₃ > 10%		Κατ_Α
MT ₂ < 10%	MT ₃ > MT ₂	ΔΤ = MT ₂ - MT ₃ < 0	Κατ_Β
MT ₂	MT ₃ < MT ₂ και MT ₃ < 10%	ΔΤ = MT ₂ - MT ₃ > 0	Κατ_Γ
% Αυξήσεις 61-71 AT ₂	% Μειώσεις 71-81 MT ₃	ΔΤ = AT ₂ - MT ₃	Πίνακες
AT ₂	MT ₃ > AT ₂	ΔΤ = AT ₂ - MT ₃ < 0	Κατ_Δ
AT ₂	MT ₃ < AT ₂	ΔΤ = AT ₂ - MT ₃ > 0	Κατ_Ε
% Μειώσεις 61-71 MT ₂	% Αυξήσεις 71-81 AT ₃	ΔΤ = MT ₂ - AT ₃	Πίνακες
MT ₂	AT ₃ > MT ₂	ΔΤ = MT ₂ - AT ₃ < 0	Κατ_ΣΤ
MT ₂	AT ₃ < MT ₂	ΔΤ = MT ₂ - AT ₃ > 0	Κατ_Ζ
% Αυξήσεις 61-71 AT ₂	% Αυξήσεις 71-81 AT ₃	ΔΤ = AT ₂ - AT ₃	Πίνακες
AT ₂	AT ₃ < AT ₂ και AT ₃ < 10%	ΔΤ = AT ₂ - AT ₃ > 0	Κατ_Η
AT ₂ < 10%	AT ₃ < 10% και AT ₃ > AT ₂	ΔΤ = AT ₂ - AT ₃ < 0	Κατ_Θ
AT ₂ > 10%	AT ₃ > 10% και AT ₃ < AT ₂	ΔΤ = AT ₂ - AT ₃ > 0	Κατ_Ι
AT ₂	AT ₃ > 10% και AT ₃ > AT ₂	ΔΤ = AT ₂ - AT ₃ < 0	Κατ_Κ

Οπτικοποιώντας τα δεδομένα των γεωγραφικών δεικτών, δόθηκε μεγάλη σημασία στις βασικές χαρτογραφικές επιλογές και στη συνολική σύνθεση του Χάρτη. Επιθυμία ήταν η κατασκευή Δημογραφικών Χαρτών και όχι εικόνων των δημογραφικών δεδομένων. Το βασικό υπόβαθρο, ο Χάρτης Βάσης, είναι απόσπασμα του συνολικού ψηφιακού διοικητικού Χάρτη της Ελλάδας που

έχει κατασκευασθεί στον Τομέα Κτηματολογίου-Φωτογραμμετρίας-Χαρτογραφίας του Α.Π.Θ. Βασικά του γεωμετρικά χαρακτηριστικά είναι η χαρτογραφική προβολή, η κλίμακα, η εσωτερική και εξωτερική αναγνώριση. Οι θεματικές επιλογές στηρίχθηκαν στους βασικούς κανόνες της οπτικής αντιληψιμότητας και της επικοινωνίας, δηλαδή στην επιθυμία για κατασκευή ευανάγνωστων και όσο το δυνατόν εύχρηστων χαρτών. Το μεγάλο πλήθος δεδομένων παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες και στη χαρτογραφική τους απόδοση, γι' αυτό και οι επιλογές που έγιναν προσπάθησαν να προτείνουν μια σύμβαση ως προς τα χαρακτηριστικά του ενιαία και αποδεκτή. (Μυρίδης κ.α., 2000).

Έτσι, ένας βασικός τρόπος εξέτασης των χωρικών ανισοτήτων, είναι μέσα από την οπτικοποίηση των γεωγραφικών δεικτών. Η απλή παράθεση αριθμών και πινάκων δεν είναι αρκετή για την ολοκληρωμένη μελέτη του φαινομένου. Η Χαρτογραφία αποτελεί ένα σημαντικό επιστημονικό εργαλείο τόσο για την «ανάγνωση» του χώρου, όσο και για τον εντοπισμό διαφοροποιήσεων, ομοιοτήτων αλλά και ανισοτήτων και προοπτικών αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Ο

όρος οπτικοποίηση έχει μία διεισδυτικότερη, εννοιολογικά, διάσταση, δεδομένου ότι ο χάρτης λειτουργεί ως μέσο δημιουργίας νοητικών αναπαραστάσεων του γεωγραφικού χώρου (Στάμου κ.α., 2000)

Πίνακας 3. Αυξομειώσεις των δεκαετιών 1971-1981 και 1981-1991

% Μειώσεις 71-81 MT ₃	% Μειώσεις 81-91 MT ₄	ΔΤ = MT ₃ – MT ₄	Πίνακες
MT ₃ > 10%	MT ₄ > 10%		Κατ_Α
MT ₃ < 10%	MT ₄ > MT ₃	ΔΤ = MT ₃ – MT ₄ < 0	Κατ_Β
MT ₃	MT ₄ < MT ₃ και MT ₄ < 10%	ΔΤ = MT ₃ – MT ₄ > 0	Κατ_Γ
% Αυξήσεις 61-71 AT ₃	% Μειώσεις 71-81 MT ₄	ΔΤ = AT ₃ – MT ₄	Πίνακες
AT ₃	MT ₄ > AT ₃	ΔΤ = AT ₃ – MT ₄ < 0	Κατ_Δ
AT ₃	MT ₄ < AT ₃	ΔΤ = AT ₃ – MT ₄ > 0	Κατ_Ε
% Μειώσεις 61-71 MT ₃	% Αυξήσεις 71-81 AT ₄	ΔΤ = MT ₃ – AT ₄	Πίνακες
MT ₃	AT ₄ > MT ₃	ΔΤ = MT ₃ – AT ₄ < 0	Κατ_ΣΤ
MT ₃	AT ₄ < MT ₃	ΔΤ = MT ₃ – AT ₄ > 0	Κατ_Ζ
% Αυξήσεις 61-71 AT ₃	% Αυξήσεις 71-81 AT ₄	ΔΤ = AT ₃ – AT ₄	Πίνακες
AT ₃	AT ₄ < AT ₃ και AT ₄ < 10%	ΔΤ = AT ₃ – AT ₄ > 0	Κατ_Η
AT ₃ < 10%	AT ₄ < 10% και AT ₄ > AT ₃	ΔΤ = AT ₃ – AT ₄ < 0	Κατ_Θ
AT ₃ > 10%	AT ₄ > 10% και AT ₄ < AT ₃	ΔΤ = AT ₃ – AT ₄ > 0	Κατ_Ι
AT ₃	AT ₄ > 10% και AT ₄ > AT ₃	ΔΤ = AT ₃ – AT ₄ < 0	Κατ_Κ

3.Δημογραφικός απολογισμός Περιφέρειας Ηπείρου

Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν απ' αυτή την προσπάθεια έχουν κυρίως γεωγραφικό ενδιαφέρον. Θα μπορούσε να οργανώσει κανείς την προσέγγισή τους χωροχρονικά (Παππάς και Αλεβίζος, 2009).

Ως προς το πρώτο, επιβεβαιώνονται με σαφή τρόπο διαπιστώσεις γνωστές από καιρό, για τη διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού των ΟΤΑ της Χώρας.

Αυτό το ενδιαφέρον γίνεται μεγαλύτερο και αποκτά ιδιαίτερες διαστάσεις στη μελέτη της πληθυσμιακής συμπεριφοράς αυτών των ΟΤΑ, σύμφωνα με τα κριτήρια που τέθηκαν προηγουμένως. Δηλαδή στη μελέτη της διαμόρφωσης ενός δημογραφικού χαρακτήρα για κάθε ΟΤΑ στο πέρασμα του χρόνου.

Φαίνεται ότι δεν είναι πολλοί οι ΟΤΑ που διατηρούν ένα «σταθερό χαρακτήρα», είτε θετικό είτε αρνητικό, στη διάρκεια αυτής της περιόδου. Η πλειοψηφία τους παρουσιάζει δημογραφικές «μεταλλάξεις», δείχνοντας μια αστάθεια ως προς αυτήν τη συμπεριφορά.

Στο σύνολο βέβαια της Περιφέρειας το ισοζύγιο των πληθυσμιακών μεταβολών ανά δεκαετία είναι θετικό, με εξαίρεση τη δεκαετία 61-71, όπου υπάρχει εμφανής μείωση του πληθυσμού εξαιτίας της έντονης εξωτερικής μετανάστευσης που παρατηρήθηκε σχεδόν στο σύνολο της χώρας. Εσωτερικά βέβαια υπάρχουν πολύ μεγάλες διαφοροποιήσεις, δημιουργώντας ένα ενδιαφέρον όσο και ανησυχητικό μωσαϊκό, ιδιαίτερα στο βόρειο-βορειοανατολικό τμήμα της Περιφέρειας (βλ. Χάρτες Α2 & Α5).

Όσον αφορά τη δεύτερη κατηγορία δεικτών (πληθυσμιακή συμπεριφορά ανά εικοσαετία) παρατηρείται μια διαχρονική βελτίωση πλησιάζοντας στην τελευταία απογραφή του 2001 με τις κατηγορίες Ζ έως Κ (αύξηση πληθυσμού) να αυξάνονται (βλ. Χάρτες Β2 & Β4).

Η χωρική διαφοροποίηση της πληθυσμιακής συμπεριφοράς ενισχύεται και σηματοδοτεί καλύτερα τον χώρο, όταν συσχετίζεται με τις δύο χωρικές συνιστώσες του ανάγλυφου και της αστικότητας.

Πίνακας 4. Δείκτες πληθυσμιακής συμπεριφοράς και δομικοί δείκτες

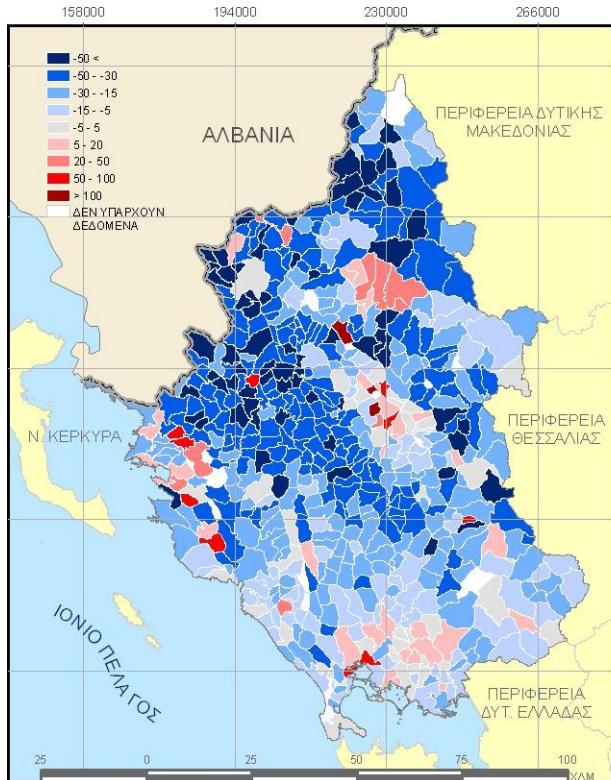
A		Ποσοστιαία (%) μεταβολή πληθυσμού ανά δεκαετία
A1	1951-1961	Ποσοστό Μεταβολής πληθυσμού= [(Τελ-Αρχ)/Αρχ]*100
A2	1961-1971	
A3	1971-1981	
A4	1981-1991	
A5	1991-2001	
B		Πληθυσμιακή συμπεριφορά ανά εικοσαετία
B1	1951-1971	Ρυθμός Μεταβολής (PM) πληθυσμιακής συμπεριφοράς= [(Τελ-Αρχ)/Αρχ]*100
B2	1961-1981	
B3	1971-1991	
B4	1981-2001	
Γ		Πληθυσμιακή συμπεριφορά ως προς το Ανάγλυφο ανά εικοσαετία
Γ1	1951-1971	PM πληθυσμιακής συμπεριφοράς ως προς το Ανάγλυφο= [(Τελ-Αρχ)/Αρχ]*100
Γ2	1961-1981	
Γ3	1971-1991	
Γ4	1981-2001	
Δ		Πληθυσμιακή συμπεριφορά ως προς την Αστικότητα ανά εικοσαετία
Δ1	1951-1971	PM πληθυσμιακής συμπεριφοράς ως προς την Αστικότητα= [(Τελ-Αρχ)/Αρχ]*100
Δ2	1961-1981	
Δ3	1971-1991	
Δ4	1981-2001	
E		Δομικοί δείκτες
E1	Δείκτης νεανικότητας 2001	Πληθυσμός ηλικιακών ομάδων (0-29) / Συνολικό Πληθυσμό
E2	Δείκτης παραγωγικών ηλικιών 2001	Πληθυσμός ηλικιακών ομάδων (15-64) / Συνολικό Πληθυσμό
E3	Δείκτης γήρανσης 2001	Πληθυσμός ηλικιακών ομάδων (65+) / Πληθυσμός ηλικιακών ομάδων (0-14)
E4	Δείκτης αντικατάστασης 2001	Πληθυσμός ηλικιακών ομάδων (10-14) / Πληθυσμός ηλικιακών ομάδων (60-64)
E5	Δείκτης εξάρτησης 2001	Πληθυσμός ηλικιακών ομάδων (0-14 & 65+) / Πληθυσμός ηλικιακών ομάδων (15-64)

Η τρίτη κατηγορία δεικτών της πληθυσμιακής συμπεριφοράς ως προς το ανάγλυφο ανά εικοσαετία, βοηθά τον αναγνώστη – μελετητή να διερευνήσει σε μεγαλύτερο βάθος το φαινόμενο και συνάμα να εξηγήσει τις διαχρονικές δημογραφικές διαφοροποιήσεις, καθώς η περιοχή μελέτης, χωρίζεται σε επιμέρους ζώνες βάση του ανάγλυφου. Στην ίδια κατεύθυνση «κινείται» και η τέταρτη κατηγορία της πληθυσμιακής συμπεριφοράς ως προς την αστικότητα. Έτσι, η ανάγνωση πλέον των Χαρτών γίνεται ανθρωπογεωγραφική μελέτη, χρωματίζοντας το χώρο με τόση πολλαπλότητα και πολυσημαντότητα, που ξεπερνάει πια τα σύνορα μίας απλής χαρτογραφικής απόδοσης, έστω και σύνθετων δημογραφικών δεδομένων (βλ. Χάρτη Γ2).

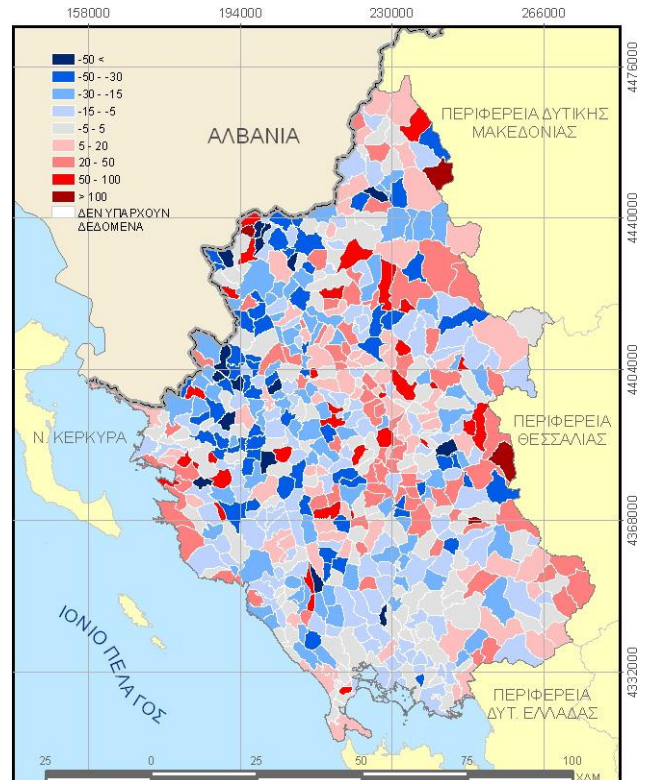
Είναι αλήθεια, σε ότι τουλάχιστον αφορά την αστικότητα, ότι η Περιφέρεια Ηπείρου, αλλά και η Ελλάδα στο σύνολό της, δεν παρουσιάζει ενδιαφέροντα ιστό. Έτσι η περιορισμένη εμφάνιση των αστικών οικισμών σε σχέση με τους ημιαστικούς και τους αγροτικούς, που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία, δεν αφήνει πολλά περιθώρια για σύνθετα και εκλεπτυσμένα σχόλια. Από την άλλη μεριά, η πληθυσμιακή συμπεριφορά ως προς το ανάγλυφο, παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον στην κατηγοριοποίηση της, εξαιτίας της έντονης γεωμορφολογίας (βλ. Χάρτη Δ2).

Η Πέμπτη κατηγορία, αναδεικνύει την ηλικιακή διάρθρωση της περιφέρειας μέσα από τους πέντε κλασικούς δομικούς δείκτες της νεανικότητας, παραγωγικών ηλικιών, γήρανσης, αντικατάστασης και εξάρτησης (Κοτζαμάνης και Ανδρουλάκη, 2001).

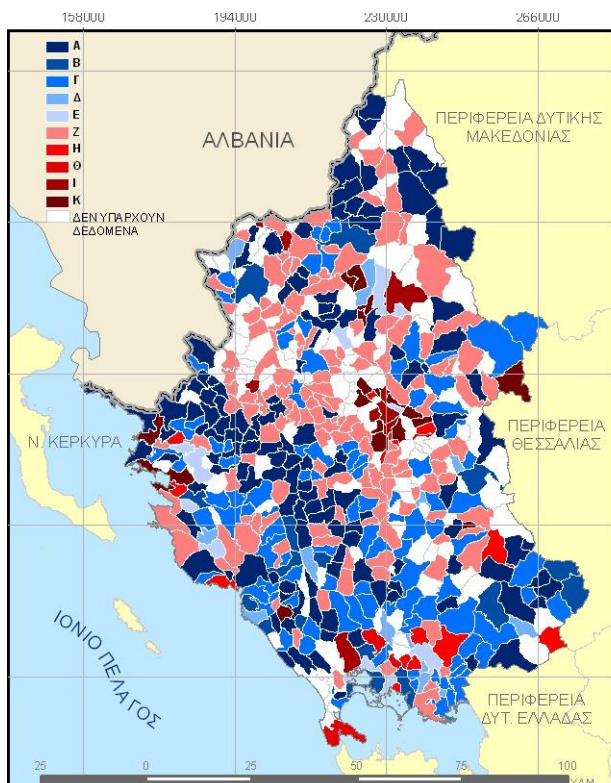
Παρατηρώντας τη συμπεριφορά και των πέντε δομικών δεικτών, το πρώτο πράγμα που παρατηρεί κανείς είναι ότι η ηλικιακή διάρθρωση διαφοροποιείται ανάλογα με το ανάγλυφο της περιοχής και με τις ζώνες επιρροής των νομαρχιακών αστικών κέντρων.

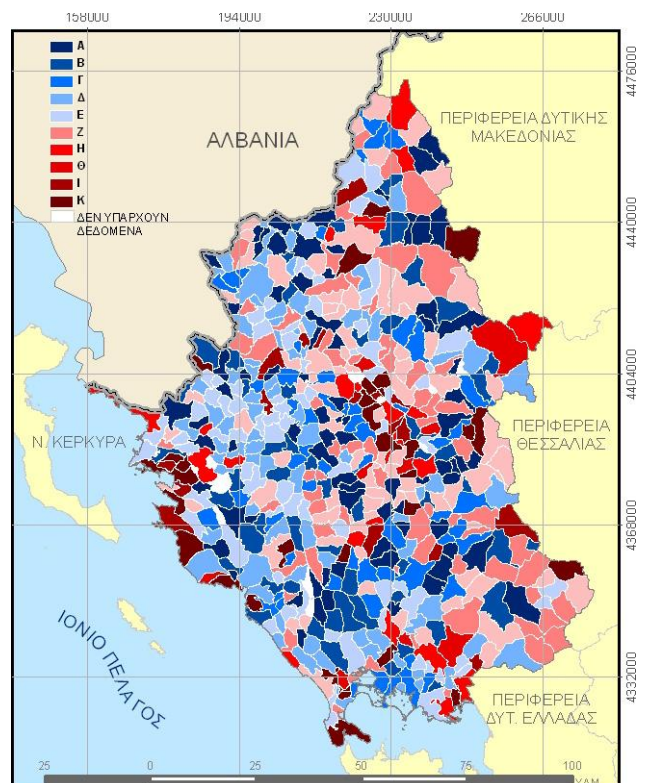
Χάρτης Α2. Ποσοστιαία (%) μεταβολή πληθυσμού 1961-1971

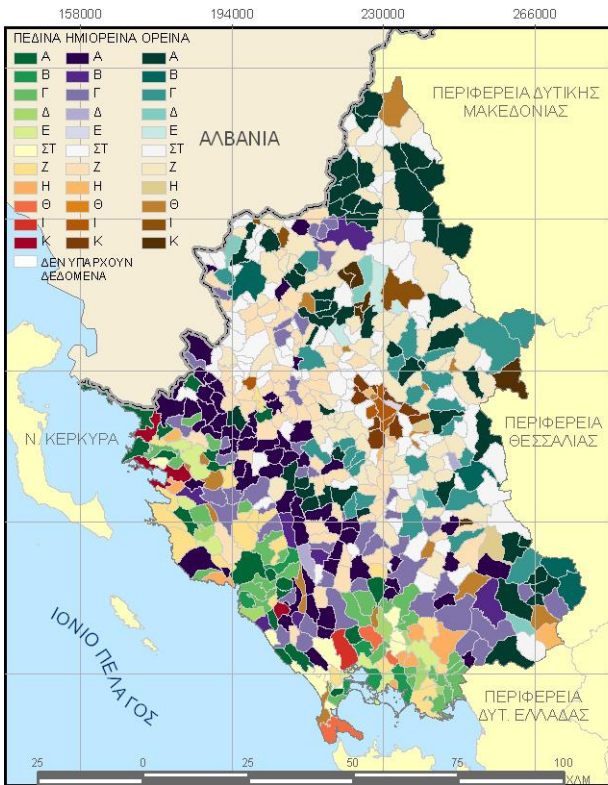
Χάρτης Α5. Ποσοστιαία (%) μεταβολή πληθυσμού 1991-2001

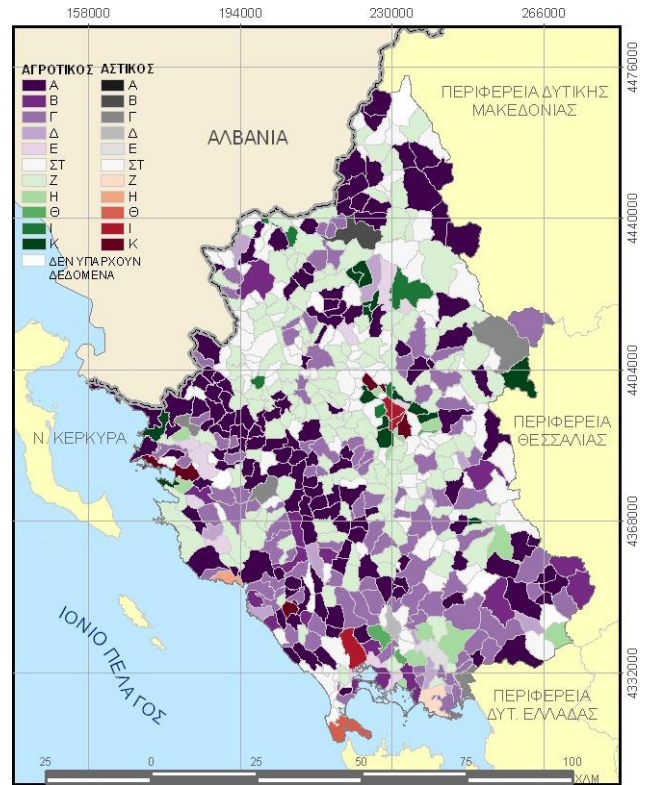
Χάρτης Β2. Πληθυσμιακή συμπεριφορά 1961-1981

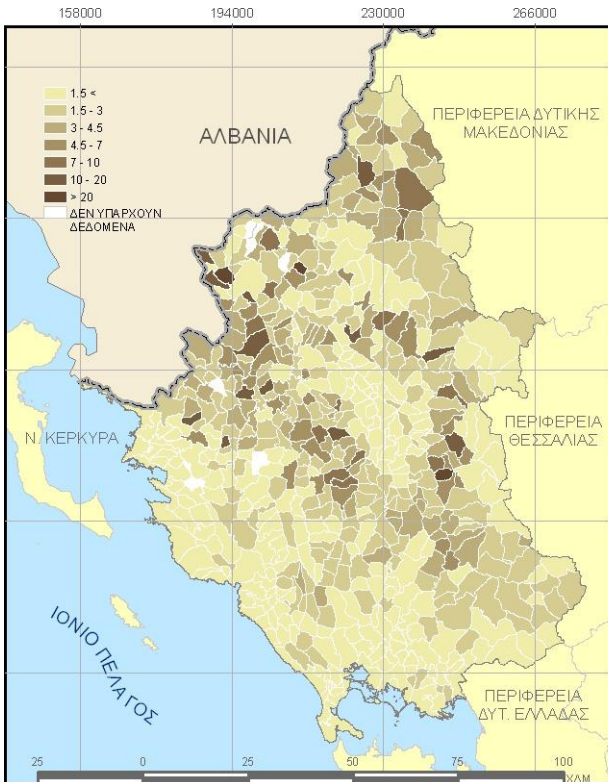
Χάρτης Β4. Πληθυσμιακή συμπεριφορά 1981-2001

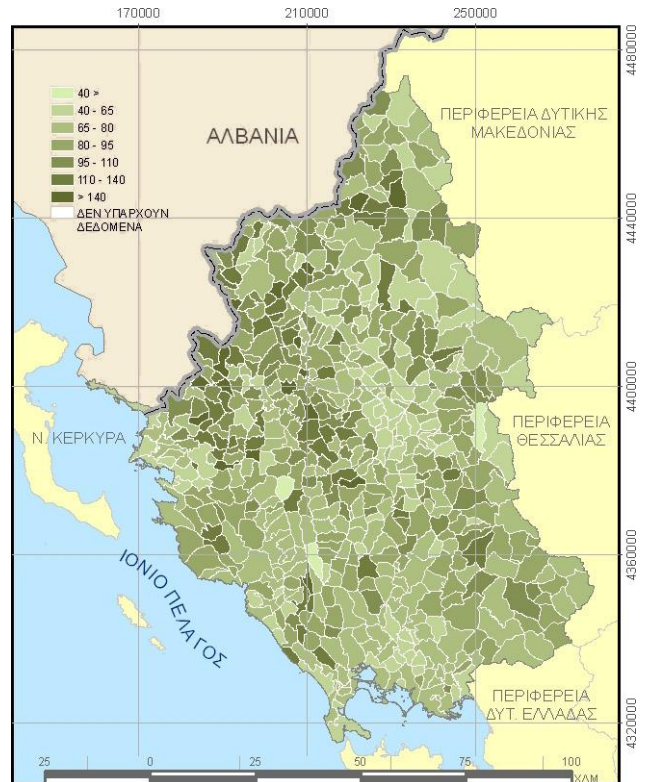
Χάρτης Γ2. Πληθυσμιακή συμπεριφορά ως προς το Ανάγλυφο 1961-1981

Χάρτης Δ2. Πληθυσμιακή συμπεριφορά ως προς την Αστικότητα 1961-1981

Χάρτης Ε3. Δείκτης γήρανσης 2001

Χάρτης Ε5. Δείκτης εξάρτησης 2001

Έτσι διαπιστώνεται ότι ο νεανικός πληθυσμός εντοπίζεται κυρίως στα πεδινά και στις ζώνες επιρροής των αστικών κέντρων. Ακριβώς την αντίθετη εικόνα παρουσιάζει ο δείκτης γήρανσης με τις υψηλότερες τιμές να συγκεντρώνονται στα ορεινά(βλ. Χάρτη Ε3). Οι παραγωγικές ηλικίες (15-64 ετών) «ακολουθούν», τον δείκτη νεανικότητας. Παρόμοια εικόνα με τον δείκτη παραγωγικών ηλικιών παρουσιάζουν και οι δείκτες εξάρτησης (βλ. Χάρτη Ε5), και αντικατάστασης. Έτσι συμπεραίνεται από τα παραπάνω, ότι ο νεαρός πληθυσμός συγκεντρώνεται κατά κύριο λόγο στα

πεδινά, καθώς επίσης στα ορεινά «απουσιάζουν» τα παιδιά ηλικίας 0-14 ετών επειδή ο δείκτης γήρανσης εμφανίζει πολύ υψηλές τιμές (Δαλάκης και Μυρίδης, 2009).

4. Συμπεράσματα

Η εργασία στηρίχθηκε στη συγκριτική μελέτη της ενδοπεριφερειακής κατανομής του πληθυσμού μέσω του υπολογισμού και της συμπεριφοράς (διαχρονικής εξέλιξης) των αντίστοιχων συντελεστών σε σχέση με το ανάγλυφο και την αστικότητα. Η υιοθετημένη μεθοδολογία ανέδειξε σημαντικές διαφοροποιήσεις στον πληθυσμιακό χαρακτήρα του κάθε Δημοτικού και Κοινοτικού Διαμερίσματος διαπιστώνοντας σε αρκετές περιπτώσεις ότι τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα.

Αυτά που θα μπορούσε να πει κανείς συνοψίζοντας αυτή την προσπάθεια, έχουν σχέση τόσο με το περιέχον όσο και με το περιεχόμενο. Τόσο δηλαδή με τη χαρτογράφηση του θέματος, όσο και με το ίδιο το θέμα. Βέβαια η χαρτογραφική αλήθεια υφίσταται από τη στιγμή που θα συμφωνήσουμε για την ύπαρξη αλήθειας στο ίδιο το θέμα που χαρτογραφείται.

Με άλλα λόγια οι Χάρτες που θα πάρουμε είναι βέβαια μία σύμβαση, που εμπεριέχει τις δικές της παραδοχές, αυτό όμως δεν μπορεί να απενοχοποιήσει τις πιθανές «αναλήθειες» που κρύβουν τα ίδια τα δεδομένα, το ίδιο το θέμα.

Οι Δημογραφικοί χάρτες ιδιαίτερα, μπορούν να θεωρηθούν από τους πλέον αμφισβητήσιμους σ' αυτό το πεδίο, γιατί άμεσα συνδεδεμένοι με τη γεωμετρία του χώρου στον οποίο αναφέρονται, παραμορφώνουν ακόμα περισσότερο τα δεδομένα, όπως συμβαίνει σε όλους τους χωροπληθικούς χάρτες. Επιπλέον η "αυθαίρετη" επιλογή τού βήματος στην ταξινόμηση των δεδομένων, αυξάνει το περιθώριο "λαθμενής" εκτίμησης των αποτελεσμάτων.

Ο παραπάνω προβληματισμός δεν αίρει όμως σε κανένα βαθμό την αξία αυτών των χαρτών που αποτελούν τα βασικά εργαλεία δουλειάς του Πληθυσμιακού Γεωγράφου κατ' αρχήν και του Δημογράφου δευτερευόντως.

Βιβλιογραφία

- Δαλάκης Ν., Κουρκουρίδης Δ., Λαφαζάνη Π., Μυρίδης Μ. και Χριστοδούλου Α., 2008: *Η χαρτογραφική διερεύνηση των χωρικών ανισοτήτων της περιφέρειας Ηπείρου μέσα από την επεξεργασία γεωγραφικών δεικτών*. Πρακτικά 10ου Εθνικού Συνέδριου Χαρτογραφίας: " Η Χαρτογραφία της Ηπειρωτικής Περιφέρειας. Όρια-Φραγμοί-Άξονες-Πρότυπα-Ποιότητα", Ιωάννινα, 12-14 Νοεμβρίου 2008
- Δαλάκης Ν. και Μυρίδης Μ., 2009: *Τυπολόγηση του μεταβαλλόμενου Ύπαιθρου Χώρου με τη χρήση δυναμικών δεικτών και χαρτογραφικής απεικόνισης. Η περίπτωση της ορεινής ζώνης Βόρα-Βεγορίτιδας Ν. Πέλλης*. 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 24-27/09/2009
- Κοτζαμάνης Β. και Ανδρουλάκη Ε., 2001: *Στοιχεία Δημογραφίας*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας Βόλος
- Κοτζαμάνης Β. και Σταθάκης Δ., 2007: *Η ανθρωπογεωγραφία των αλλοδαπών στην Ελλάδα 2001*, 8ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο της Ελληνικής Γεωγραφικής Εταιρείας, Αθήνα 4-7 Οκτωβρίου 2007.
- Κοτζαμάνης Β, Σταθάκης Δ. Χατζηκρυστάλλης Α, και Μ. Αγοραστάκης, 2008: *Δημογραφική γεωβάση σύγχρονης Ελλάδας*, 10ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο της Ελληνικής Γεωγραφικής Εταιρείας, Ιωάννινα, 12 - 14 Νοεμβρίου 2009.
- Μυρίδης Μ., Λαφαζάνη Π., Κουσουλάκου Α. και Καρανικόλας Ν., 2000: *Ένας 'δημογραφικός απολογισμός' για την περιφέρεια Κ. Μακεδονίας (1951-1991). Χαρτογραφική απεικόνιση και παρουσίαση της πληθυσμιακής συμπεριφοράς και των διαστάσεων της*, Πρακτικά Συνέδριου "Οι χωρικές διαστάσεις των δημογραφικών δεδομένων, Βόλος, 4-5 Νοεμβρίου 2000
- Παππάς Β. και Αλεβίζος Φ., 2009: *Πληθυσμιακές συγκλίσεις και αποκλίσεις. Τυπολογία των νομών της χώρας αναφορικά με πληθυσμιακά χαρακτηριστικά τους*, Πρακτικά 2^{ου} Πανελλήνιου Συνέδριου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 24-27/09/2009
- Στάμου Λ, Φιλίππακοπούλου Β και Νάκος Β., 2000: *Χαρτογραφική οπτικοποίηση των δεικτών της δημογραφικής εξέλιξης*, Πρακτικά Συνέδριου "Οι χωρικές διαστάσεις των δημογραφικών δεδομένων", Βόλος, 4-5 Νοεμβρίου 2000
- Kayser B and Thompson K., 1963: *Οικονομικός και Κοινωνικός Άτλας της Ελλάδος*, ΕΣΥΕ-Κέντρο Οικονομικών Ερευνών – Κέντρο Κοινωνικών Επιστημών Αθηνών